

Nr 45.

Av herrar **Christiernson** och **Sommelius**, om understöd av statsmedel åt Hälsingborgs handelsgymnasium.

I årets statsverksproposition är föreslagen en omorganisation av handelsundervisningen i huvudsaklig överensstämmelse med handelsundervisningskommitténs förslag såsom detta blivit modifierat och begränsat av kungl. kommerskollegium i dess utlåtande den 30 september 1912.

Kungl. Maj:t anser därvid liksom kommittén och kommerskollegium en avsevärd sänkning av terminsavgifterna vid de högre handelsinstituten önskvärd för att underlätta spridandet i större utsträckning av en god handelsundervisning. Kungl. Maj:t finner sig därför böra fordra en sänkning av terminsavgifternas årliga belopp från nuvarande 225 à 320 kronor till 150 kronor och anser det därför riktigt vara, att staten ikläder sig de ytterligare kostnader, som härigenom bliva erforderliga.

I överensstämmelse härmed beräknas statsunderstödet till institutet i Göteborg till högst 40,000 kronor från att förut hava utgjort omkring 25,000 kronor, till institutet i Stockholm till högst 30,000 kronor i stället för förutvarande omkring 15,000 kronor och till institutet i Malmö till högst 15,000 kronor från att förut hava utgått med 3,000 kronor. Endast för institutet i Hälsingborg finner sig departementschefen icke kunna föreslå förhöjt anslag, utan anser endast skäligt, att nämnda institut fortfarande får på samma villkor som hittills komma i åtnjutande av ett understöd på 3,000 kronor på extra stat för år 1914.

Genom de nya bestämmelserna om terminsavgifternas *sänkning* skulle Hälsingborgs instituts inkomster i själva verket komma att *minska* med omkring 2,500 kronor. Under förlidet läsår erlade nämligen av samtliga 46 elever 24, vilka betalade högre terminsavgifter än de nu föreslagna 150 kronor var per år, ett sammanlagt belopp av 6,100 kronor, under det att

hädanefter samma antal skulle komma att erlägga endast 3,600 kronor. Även om ett tiotal elever skulle hädanefter kunna betala full avgift med 150 kronor var i stället för förut halv avgift med 125 kronor var, skulle detta endast representera en ökning i inkomster av omkring 250 kronor. Det av Kungl. Maj:t för institutet föreslagna understödet av 3,000 kronor för år 1914 motsvarar alltså, då institutet ju nödvändigt måste följa med de övriga statsunderstödda institutens nedsättning av terminsavgifterna, ett föregående understöd på omkring 500 kronor och är faktiskt för institutet likvärdigt med att det fräntages en inkomst av 2,500 kronor per år.

Den enastående styvmoderliga behandling, som institutet skulle röna från staten genom Riksdagens antagande av Kungl. Maj:ts förslag, framstår i så mycket hjärtare dager, om man tager i betraktande proportionen, eller rättare disproportionen mellan det understöd Kungl. Maj:t avser åt detsamma och det antal elever, som det årligen bereder en av Kungl. Maj:ts inspektör städse väl vitsordad undervisning.

Institutet har de senaste tre läsåren 1910—1913 haft respektive 43, 46 och 47 elever eller i medeltal 45, alla åren fördelade på två avdelningar. Institutet i Göteborg har under samma läsår haft respektive 181, 185 och 192 elever eller i medeltal 186, alla åren fördelade på 8 avdelningar. Rent proportionellt meddelar alltså Hälsingborgs institut en för deras blivande verksamhet nödig förutbildning åt $\frac{1}{4}$ så många unga män och kvinnor som Göteborgs institut. Det kan då icke anses billigt, att understödet åt det större, i sig själv rikare institutet bestämmes till högst 40,000 kronor och understödet åt det mindre, ekonomiskt sämre situerade institutet till 3,000 kronor.

Ännu mer disproportionerligt förefaller det åt institutet i Hälsingborg avsedda beloppet, om det jämföres med det belopp, som beräknas för institutet i Malmö. Detta senare har under nyssnämnda tre läsår haft respektive 40, 38 och 44 elever eller i medeltal icke fullt 41. Det för detsamma beräknade understödet utgör 15,000 kronor eller 5 gånger så mycket som för Hälsingborgs institut, som under de tre sista läsåren varje år haft flera lärjungar än institutet i Malmö.

Om Riksdagen över huvud taget finner institutet i Hälsingborg fylla ett verkligt behov, såsom den får antagas hava gjort genom att 1911 avse ett understöd åt institutet av högst 3,000 kronor och 1912 bevilja institutet ett understöd till detta belopp, d. v. s. av samma storlek som åt institutet i Malmö, kan Riksdagen säkerligen icke finna det rätt och billigt att nu, vid det mer avgörande bestämmandet av sin ställning i ekonomiskt hänseende till handelsinstitutet, åt Hälsingborgs institut bestämma ett under-

stöd, som, för så vitt det icke betydde institutets död, skulle medföra, att detta institut nödgades leva i ekonomisk nöd, övervägande hänvisat till privatpersoners offervillighet.

Och vi förstå icke hur behovet av ett handelsläroverk överhuvudtaget skall kunna praktiskt visas annat än genom lärjungefrekvensen. Om under läsåren 1909—1913 Hälsingborgs institut haft årligen 40—47 lärjungar i ständigt stigande skala och läsåret 1908—1909 hade 33, under det att såväl Kungl. Maj:ts inspektör för handelsundervisningen som kommerskollegium och föregående finansministern ansett ett stadigt lärjungantal av inemot 30 tyda på, att en två-klassig fackskola av ett högre handelsläroverks art fyller ett verkligt och varaktigt behov, måste väl behovet anses konstaterat. Hur många års erfarenhet fordrar man eljest, om icke 5 år i oavbrutet sträck är tillfyllest? Och om icke behovet får anses konstaterat för Hälsingborg, hur kan det då betraktas som förefintligt för någon annan ort?

Kungl. Maj:ts ståndpunkt att *mot* sakkunnige och myndigheter förvägra institutet i Hälsingborg ett för detsamma ens tillnärmelsevis tillräckligt understöd skulle väl kunna anses hava ett visst fog för sig, om de lärjungar, som där erhålla sin utbildning, kunde på annat håll erhålla lika god utbildning med mindre kostnad för statsverket. Men om det vore möjligt att överflytta de med över 20 lärjungar var väl besatta två klassavdelningarna vid Hälsingborgs institut till annat institut, skulle de, i betraktande av att Hälsingborgs stad bereder och fortfarande är villig att bereda åt stadens institut för undervisningen lämpliga lokaler och dessutom lämnar ett anslag av hittills 4,000 kronor årligen, ådraga staten kostnader. De grunder, efter vilka statsunderstödet är beräknat för de övriga instituten, skulle nämligen åsamka staten minst lika stora kostnader, om anslaget till Hälsingborg indroges, som staten skulle få vidkännas genom att bevilja Hälsingborgs institut det understöd, som är föreslaget av handelsundervisningskommittén och kommerskollegium, eller högst 10,000 kr. per år. För Göteborgs institut, vilket, såsom förut nämnts, de senaste tre åren undervisat i medeltal per år 8 klassavdelningar, har ju Kungl. Maj:t beräknat ett understöd av högst 40,000 kronor eller 5,000 kronor per avdelning.

Kungl. Maj:ts inspektör för handelsundervisningen påpekar samma sakförhållande: »Slutligen vore att märka, att en eventuell sammanslagning av de båda instituten» (i Malmö och Hälsingborg), »därest en sådan skulle låta sig utan men i övrigt åvägabringa, ingalunda garanterade mindre utgifter för statsverket, enär två mindre institut icke behövde förorsaka

större statsutgifter än ett större. Detta framginge med all tydlighet av såväl kommitténs förslag som kollegii nedan angivna förslag.» (Se bilagan till 1913 års statsverksproposition, 7:de huvudtiteln, sid. 155).

Naturligtvis skulle genom Hälsingborgsinstitutets indragning en besparing åstadkommas för statsverket därigenom, att ett avsevärt antal lärjungar, med hemortsrätt i Hälsingborg, som icke såge sig i stånd att bekosta sitt uppehälle i Malmö eller annorstädes, bleve helt och hållet förhindrade att komma i åtnjutande av den för sin blivande näringsverksamhet nödiga undervisning, som de eljest skulle förskaffat sig, men denna synpunkt stämmer illa överens med departementschefens uttalande, att det från det allmännas synpunkt gäller att söka befrämja utvecklingen av handelsundervisningen närmast på det sätt, att hindren för denna utveckling undanröjas.

Såväl kommittén som kommerskollegium, vilka varit i tillfälle att företaga ingående undersökningar i frågan, som också Kungl. Maj:ts inspektör för handelsundervisningen, vilken från och med år 1907 två gånger om året besökt Hälsingborgs institut och därvid icke blott granskat och väl vitsordat dess skötsel, utan även genom direkt beröring med intresserade köpmannakretsar haft tillfälle att taga kännedom om köpmännens egen uppfattning om betydelsen av dess verksamhet, ha på praktiska grunder ansett skäligt att bestämma understödet åt institutet till ett belopp av högst 10,000 kronor.

Men departementschefen har icke ansett sig kunna biträda detta förslag, endast av det teoretiska skälet, att om ett så stort anslag bleve bundet vid Hälsingborg, det kanske för avsevärd tid framåt komme att utgöra hinder för upprättande av handelsgymnasium i annan stad, där med hänsyn till dess geografiska belägenhet och andra på frågan inverkan omständigheter staten skulle anse sig hava större intresse av att stödja ett handelsgymnasium.

Departementschefens skäl vederlägges bäst dels av vår utredning ovan, att ett upphörande av institutets i Hälsingborg verksamhet icke skulle innebära någon önskelig besparing i statens utgifter för handelsundervisningen, dels av Kungl. Maj:ts inspektörs ord, anförda i bilagan till 1913 års statsverksproposition, 7:de huvudtiteln, sid. 154: »Om handelsmöjligheterna på en ort, trots dess närhet till ett annat handelscentrum, vore starka nog att framkalla en betydande affärsverksamhet, så berättigade de också till upprättande av en handelsundervisningsanstalt. Från dessa synpunkter vore intet att invända mot upprättandet av ett handelsgymnasium i en stad med så stark kommersiell och industriell utveckling

som Hälsingborg.» Vi vilja till dessa ord endast tillägga, att det här icke är fråga om upprättandet av någon ny skola, utan endast *bibehållandet* av en skola, som varit i oavbruten gång sedan år 1904 och som enligt samme inspektörs vitsord, anført i samma bilaga sid. 155, »i verksam mån bidragit till den högre handelsundervisningens utveckling i vårt land».

Det kan säkerligen icke vara vare sig för vår handel nyttigt eller staten värdigt, att samtidigt med ökande av statsbidraget till handelsundervisningen vidtaga den åtgärden, att indirekt stryka ett av de redan existerande fåtaliga instituten, som hunnit visa sin livskraft och sitt existensberättigande.

Visserligen har intet giltigt skäl förebragts, varför icke även understödet för Hälsingborgs institut skulle uppföras på ordinarie stat liksom understöden åt de övriga instituten, men därom vilja vi icke tvista, varför vi på de grunder vi sålunda anført, i anslutning till kungl. kommerskollegii förslag, hemställa,

att Riksdagen måtte på extra stat för år 1914 bevilja ett anslag å kronor 10,000 till understöd åt Hälsingborgs handelsgymnasium, med skyldighet för kommunen att själv eller genom enskilda donatorer till läroanstalten lämna understöd till minst samma belopp, som hittills utgått från kommunen, samt på de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.

Stockholm den 21 januari 1913.

A. J. Christiernson.

Malte Sommelius.